

PREDGOVOR

U našoj znanosti periodika ima važnu, ali relativno sporednu ulogu. Uglavnom je tretirana kao jedan od historiografskih izvora, ali ne i kao autonomna činjenica, još manje kao struktura s vlastitom genezom i poetikom. Pa čak i oni radovi koji su posvećeni pojedinim kalendarima, almanasima, novinama i časopisima tretiraju svoj predmet isključivo kao posrednika, tj. kao pasivni medij koji prenosi neki sadržaj po kojemu onda i oni sami postaju manje ili više važni.

Jednako kao što do danas ne postoji nijedan ozbiljan pregled hrvatske periodike koji bi pretendirao na kakvo-takvo usustavljanje tako ne postoji niti jedan teorijski ili metodološki rad koji bi se bavio njihovim studijem. Pokraj pionirskih pokušaja Ive Hergešića iz 1936. i Miroslava Vaupotića iz 1965. sve je ostalo na razini uglavnom leksikografskih članaka – točnije, na kompiliranju one natuknice koja je nastala još davne 1942. u Hrvatskoj enciklopediji. Štoviše, ne postoji niti suglasnost u pogledu tradicije ovoga medija u nacionalnoj kulturi.

Problem je posebno izražen kada se prijeđe na područje književnih časopisa, jer – osim pojma časopisa – u igri je i pojam književnoga, ionako podložan različitim interpretacijama i književnim sustavima. Nacionalnoj književnoj povijesti to nimalo ne smeta da svoj korpus dijeli na stari i novi, tj. na stariju i noviju hrvatsku književnost. Pri tome je svjesna uglavnom jezičnog standarda, vlastite tradicije i europskoga konteksta, ali ne i novog medija. A upravo je novi medij stvorio novu perspektivu u sagle-

davanje dotadašnjih regionalizama te otpočeo pod nacionalnim imenom proizvoditi nove tradicije generiravši sebi svojstvenim postupcima nove žanrove, diskurse i profesije. Medijsko-recepcijski razlozi pokazuju se tako kao ključni u sagledavanju ne samo umjetničkih i kulturnih fenomena već i političkih. A to svaki časopis, pa i književni, određuje manje kao književni a više kao politički čin.

Ovako sam nekoć formulirao svoje polazište u istraživanju hrvatskih književnih časopisa. Iako sam bio naginjao i nekim drugim temama, čini se da me je ova odabrala barem onoliko koliko i ja nju. Živo se sjećam bečke *Mladosti* koju mi je Nikola Milićević darivao govoreći kako bi bilo dobro da se tome netko ozbiljno posveti. To je samo potaklo moju ionako već očititu sklonost “kopanju” dok sam tragao za nepoznatim Cesarićevim pjesmama. Miroslav Vaupotić, tada docent na istoj Katedri, impresionirao me svojim poznavanjem časopisa i ohrabrivao moje početničke korake. A anegdote o “velikom Antunu Barcu” i njegovim marginalijama po novinama i časopisima u Sveučilišnoj knjižnici, koja je tada bila na Marulićevu trgu, svemu su davale neku posebnu dimenziju. O sjeni Stanka Lasića porubljenoj prigušenim svjetlom stolne svjetiljke čitaonice časopisa – kao na grafikama Josipa Vanište – da i ne pričam! Sve to kao da nije bilo dovoljno, pa za volju po ženidbi stečenoga novog zavičaja latim se, onako usput, istraživanja virovitičkog novinstva, da bih tu naišao na Nadu Klaić, koja mi je ne samo pomagala u pisanju feljtona u povodu 750. godine “glavnog grada Zagreba”, kako smo u šali nazivali srednjovjekovnu *magna villa Wereucha*, već se bila i sama uključila. Čini se da mi je bilo suđeno ući u red onih koji idu na izvore! No, umjesto *Mladosti* izbor je pao na Milana Marjanovića, čovjeka koji je po Matoševim riječima “patio od bolesti vječnog pokretanja novih časopisa”. Sve ostalo stane u bibliografiju koja i sama nešto govori.

Danas kada su tiskani mediji u ozbiljnoj defanzivi i cijeli se tip moderne kulture ubrzano mijenja na štetu “dobre stare” kulture

listanja, šuštanja i mirisa papirnatih listova, mnogo se toga promijenilo u našem znanju o knjigama i časopisima, o njihovoj povijesti i tradiciji koju su stvarali i na koju se i doslovno možemo osloniti. No, tu vrstu nostalgije već naša djeca ne dijele, pa nam nema druge već se početi navikavati na tzv. e-knjige i e-časopise tješeći se da su u sličnoj situaciji bili i naši prethodnici u doba kad je Gutenbergova era tek otpočinjala.

Onaj tko bi ovoga časa ulazio u isti ili sličan projekt vjerojatno bi svoje polazište barem malo korigirao. Neskromno se nadam da u tome ima i neke moje zasluge.

U Zagrebu, veljača-travanj 2014.